

ÎN EDITURI BRAȘOVENE

Peter Hollins – MODELE MENTALE
(Editura Creator, Brașov, 2021)

Spun din start că mi-a plăcut volumul *Modele mentale*, a cincea carte semnată de psihologul Peter Hollins și publicată la editura Creator, anul trecut. Am citit-o cu interes și, deși subtitlul („30 de instrumente de gândire ce separă mediocrul de excepțional”) poate sugera că avem în față o carte despre succes, trebuie specificat că ea nu este explicit o astfel de alcătuire, ci este o lucrare de psihologie practică care cuprinde 30 de tipare despre luarea deciziilor, despre soluționarea problemelor și despre analiza contextelor. Nu e un volum ce diluează informația de specialitate (deși e scris simplu) și nu virează spre literatura motivațională (de consum). În plus, are textura interdisciplinarității și bunul reflex al esențializării. M-a surprins, de pildă, trimiterea la unele tehnici de ideeație voluntară sau la părți aparținând filosofiei morale. E, cu siguranță, o carte de învâțat.

Conceptul de *modele mentale* apare în 1994 când omul de afaceri Charlie Munger ține un discurs la festivitatea de deschidere a anului școlar de la *USC Business Scholl*. Discursul său are un impact extrem de puternic și astfel conceptul ajunge la publicul larg. Dar ce sunt *modelele mentale*? Sunt, așa cum am spus deja, *tipare rezolutive, filtre* „pe care le poți aplica în diferite circumstanțe pentru a fi sigur că îți cont de toate lucrurile și iei cele mai informate decizii cu putință” (pagina 157). Sunt hărți care definesc „contextul, fondul și direcția” (pagina 12). Ele îți permit să prevezi și să ocolești eroarea umană, să înțelegi o situație și să anticipezi anumite rezultate și ceea ce îți poate oferi viitorul. În concluzie, *modelele mentale* sunt cele care te ajută, folosind experiența și reușita altora, să pui ordine în haosul care îți stă înaintea (și, uneori, chiar în interior) și să nu acționezi în orb, fie în ce privește viața personală, fie în munca pe care o faci.

Ideea de bază este faptul că omul *excepțional* nu este echipat doar cu fructul experienței sale, cu modelul său, ci dispune de o *rețea de modele* armonizate cu experiența. „Trebuie să știi ideile mari din disciplinele mari și să le folosești ca pe o rutină – pe toate, nu doar pe unele”, arăta Charlie Munger (pagina 11), altfel vei fi asemeni aceluia om care are doar un ciocan și pentru care fiecare problemă arată ca un cui. În acest sens, spre ajutorul nostru, Peter

Hollins sintetizează 30 de modele utile, aplicabile, pe care le organizează în cinci capitole. Are în vedere claritatea (creierul ne joacă, adesea, feste), ceea ce este revelatoriu și relevant, rapiditatea, dar și cum evitarea anumitor aspecte sau ceea ce este evident oferă, uneori, o mai bună soluționare. Astfel aflăm, de exemplu, de „matricea lui Eisenhower” (alege ce este important, ignoră ceea ce este urgent), de modelul lui Darwin, de legile lui Murphy sau ale lui Parkinson sau despre briciul lui Occam. Oricum, totul este de reținut și de folosit, indiferent de domeniul de activitate.

Rodica Bretin – AMURGUL ELKILOR
(Editura Creator, Brașov, 2021)

Mărturisesc că nu sunt, din varii motive, un cititor de SF, așa că dincolo de ședințele din cadrul filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor sau de cele câteva texte publicate în revista „Libris”, nu am avut, până acum, o întâlnire adevărată cu autoarea Rodica Bretin, deși ar fi fost destule motive. Prilejul a fost această carte cu o miză destul de grea și cu o provocare și pentru cititor: să faci proză ficțională despre oamenii cavernelor. Așa că, înarmat și cu amintirile din gimnaziu, când, pe lângă romanele istorice, citeam cu interes și acea pasionantă literatură a frontierelor cunoașterii, a enigmelor, a proto-civilizațiilor, a paleoastronauticii ș.a.m.d., scrisă de Dan Apostol (soțul doamnei Bretin), m-am pus pe treabă.

Cele șapte povestiri din volum relevă, fără dubii, un autor matur, sigur pe mijloacele sale, care domină textul și știe exact ce și cât face. Textul este elaborat și stilul adesea ireproșabil. Fiecare poveste e scrisă cu oarecare distanță, piesă cu piesă, dar Rodica Bretin reușește să creeze empatie, complicitate cu personajele pentru că acțiunea este, de multe ori, privită dinspre acestea. Ea introduce (foarte bine), pentru autenticitate și pentru că perioada permite, populații noi, inexistente, cuvinte și situații pe care nu le explică, dar de al căror sens și înțelesuri te lămurești treptat, chiar din derularea întâmplărilor. Faci cunoștință, de exemplu, cu *uwaii*, tribul *asharelor*, *ronii*, *uruții*, *hogaii*, *elkii*, *targuii*, dar și cu *mogurii*, oamenii-urși, un fel de orci. Întâlnim și animale nemaiauzite, aproape fantastice, precum *koganul* sau *vrunnul*. Lumea aceasta de început pare infinită,

neliniștitoare, mereu plină de pericole, ca într-un fel de permanent război. În această stare de lucruri dragostea ia forma dorinței instinctuale, a sângelui clocotind imperios, granița între ea și pulsiunea/faptul morții nefiind tratată, lucrurile manifestându-se amoral, unirea (amestec de nevoie, fantasmă, transă, halucinație) petrecându-se fără nicio normă: homosexual, heterosexual, zoofil, ihtiofil (avem și o experiență erotică cu un delfin) ș.a.m.d. Ce iese este o carte destul de ciudată (dar frumos și bine scrisă), provocatoare, un fel de SF răsturnat, invers, un mix de preistorie și „Predator”. E însă limpede că e greu să te

transpui într-o astfel de perioadă (pentru care nu ai date) și că aceasta este „soluția” autoarei, propunerea ei, chiar dacă, din punctul meu de vedere, antropologic nu se susține: nu cred că în „comuna primitivă” avem viață interioară atât de bogată și limpede ca a omului de azi și chiar dacă modelul general uman este universal, el nu este imuabil, conținutul său fiind determinat socio-cultural.

Închei spunând că ultima poveste, cea care dă și titlul volumului, mi-a plăcut cel mai mult, pentru că are un reușit aer de mit, amintind și de orașul Petra al nabateenilor și de Moise și povestea exodului.

